

СУРАТИДА
СИЙРАТИ
МУЖАССАМ

4

БОЛАЛАР БОРЛИҚНИ
БОЛАЛИК КЎЗИ
БИЛАН КЎРСИН

5

7

8

ЧАҚАЛОҚ ХИДИ

2016 ЙИЛ — СОҒЛОМ ОНА ВА БОЛА ЙИЛИ

ЎзА сурат-лавҳаси

СОҒЛОМ АВЛОД ҚУЛАЙ ШАРОИТЛАРДА УЛҒАЯДИ

Ҳар бир мамлакатнинг эртаси унинг соғлом, баркамол ва интеллектуал жиҳатдан етук ёшлари билан белгиланади. Шу сабаб азалдан аجدодларимиз она ва бола саломатлигига катта эътибор қаратган. Айниқса, истиқлол йилларида ёш авлод тарбияси давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Эндilikда замонавий тиббиёт муассасаларида аҳоли саломатлигига алоҳида эътибор қаратилиб, она ва болалар тез-тез тиббий кўрикдан ўтказилаётмир.

Хусусан, Самарқанд шаҳрида ўтган йили қайтадан қурилиб, замонавий усулда жиҳозланган 12-оилавий поликлиникада юқори сифатли тиббий хизмат кўрсатилмоқда.

30 га яқин малакали шифокор ва 80 дан зиёд тажрибали ҳамширалар фаолият юритаётган поликлиникада профилактика ишлари ҳам намунали йўлга қўйилган. Айниқса, ҳудудда яшовчи 9 мингдан зиёд туғиш ёшидаги аёлларнинг ва болаларнинг саломатлиги алоҳида эътиборда. Соғлом болалар эса ана шундай шароитларда улғаяди.

МУҲТАРАМ ЮРТДОШЛАР!

Оилангизнинг яна бир сирдош, дилдош дўстига айланиб қолган севимли газетангизга 2016 йил учун обуна давом этмоқда!

Обуна индекси —
176

✓ Тадбиркор — элга мададкор

✓ Х а б а р л а р

ҲУНАРДАН УНГАН РИЗҚ

Шарифа опа йигирма йилдан ошпек собиқ "Юлдуз" фабрикасининг Бўка туман филиалида тикувчилик қилди. Интилувчан, бир сўзли, айтган жойини тутадиган бу аёл оила юки бир ўзининг зиммасида бўлгани боис кўп изланиб, кам ухлади.

Унинг турмуш ўртоғи билан ҳаёти айро экан, тақдирга тан берди. Аммо ўртада уч нафар норасида бор. Улғайган кўнгиллари ўқимаслиги учун бобо бувисию, амма, амакиларидан ажратмади. Аксинча, ўртадаги риштани мустахкамроқ боғлади. Чунки уч фарзанди тарбиясига эътиборсиз бўлиб, хато қилишдан қўрқди. Шу билан бирга фарзандларини китобга, илмга муҳаббатини оширишдан толмади. Йиллар кўплаб синовларга ташлаган, барчасини энгшига куч топди. Аёлинг матонати ана шундай оғир дамларда тобланади. Ниҳоят, ўз йўлини топишга оз бўлса-да, элга, қолаверса, оиласига кўмак учун савдода ўзини синашга аҳд қилди.

— 16 йил аввал туманимизда хусусий тадбиркорликни йўлга қўйдик, — дейди суҳбатдошимиз тадбиркор Шарифа Анорова. — Яхшиямки, юртимизда катта имкониятлар эшиги очилган. Уч-тўрт йил аввал аёллар билан зиёфатни бирор бир кафеда ўтказишни таклиф

қилдик. Бир жойга борсак, жувонлар жой бўшашини кутиб ўтиришибди. Биз аввалдан жой банд этганимиз учун ўриндиқларга ўтирдик. Бироқ ташқарида қиш ҳавосида салқинлаган аёлларга ачиниш ҳиссини туйдим. Шу чоғда даврда қилларга бир таклифни киритганимда кўлаб-қувватлашди. Ўтган йили аёлларга қулайликлар яратиш мақсадида "Марҳамат ош бўлсин" ёки халқ тилида "Ўфлатлар" чойхонасини очганимиз барчага хуш келди. Боиси оила, иш ташвишларидан бир оз бўлса-да, чалғиб дам олиб, таомларни ейиш аёлларга ёқади, албатта. Аввалига бир оз ҳадиксирадим. Кейинчалик эса тўғри йўл тутганимни сездим. У ерда 6 иш ўрнини яратдик. Қарангки, бундан кўшни туманлар ҳам миннатдор. Мақтанишга

йўйманг-у, туман марказида замонавий бино барпо этишни режалаштирганимизда туман ҳокими ва тегишли ташкилотлар кўлаб-қувватлашди. Наҳажа, "Халқ" банкининг Бўка тумани филиалидан 120 миллион сўмлик кредит олиб, ишни бошладик. Кўриб турибсизки, бир ярим йиллик қурилиш ишлари ниҳоясига етгач, ичимликлар улгуржи савдоси йўлга қўйилди, — дея у бизни ҳашаматли бинога бошлади. — Мана бу дорихона учун ажратилган биринчи қаватимиз — ижарага берилган. Аҳоли қувончини айтмайсизми, сифатли хизматлар олиб борилмоқда. Юқорида кўтарилсак, ажойиб манзара: касаначи аёллар томонидан ёстик-кўрпалар тикиб келтирилмоқда. Улар учун жилдлар, сочиқ ва махсус кийимлар тикиш

келгусида йўлга қўйилади. Шу мақсадда "Халқ" банкининг туман филиалидан 80 миллион сўмлик кредит олганмиз, яқин орада дастгоҳларни хориждан келтириш кўзда тутилган. Агар бу ишни ҳам йўлга қўйсақ, мактаб ўқувчилари, корхона, ташкилотлар учун шартномалар асосида кийимлар тикиш йўлга қўйилади. Очиги, мен аёлман, дея ёлқиндек чакнаб турганлар ҳам жамиятга, ҳам оиласига кўмаклашишни иш тажрибаларимда гувоҳи бўлдим.

Шарифа опа фарзандлар тарбиясида маҳкам тургани бугун ўз мевасини бермоқда. Қизи Севара Солиева тумандаги 1-мактабда химия-биология фанидан ўқувчиларга сабоқ бераётган бўлса, ўғли Миразиз туман электр тармоқлари бўлимида ишламоқда. Кичик ўғли Миршохид Тошкент молия институти талабаси. Шарифа опа бугун 6 нафар набиранинг бувижонисига айланган.

Опанинг айтишича, келинлари ҳам ёш боласини тарбия қилаётир. "Келажакда ўз соҳаларида ишлашни хоҳлардим", дейди суҳбат орасида.

Хунардан risks униши, барчага насиб этсин экан. Шарифа опа каби иш бошини тутганлар сафи кенгайиб бораверсин.

Нигора ЎРОЛОВА,
"Оила ва жамият"
мухбири

ҲАМКОРЛИК САМАРА БЕРАДИ

Тошкент вилоятининг шахар ва туманларида "Ёшлар ўртасида эрта турмуш қуришнинг олдини олишда оила, таълим муассасаси ҳамда жамоатчилик ҳамкорлиги" мавзусида ҳудудий семинарлар ўтказилди. Унда Вилоят хотин-қизлар кўмитаси аъзолари, ўрта махсус, касб-хунари таълими бошқармаси вакиллари, маҳалла фаоллари, ўқувчи-ёшлар ҳамда уларнинг ота-оналари иштирок этди. Бугунги кунда ёшлар, айниқса, хотин-қизлар бандлигини таъминлаш, улар орасида соғлом турмуш тарзини қарор топтириш, эрта турмуш ва яқин қариндошлар ўртасидаги никоҳларнинг олдини олиш долзарб аҳамият касб этаётир. Шу мақсадда ташкил этилган семинарларда мамлакатимизда бу борада амалга оширилаётган ислохотлар — инсон, унинг манфаатлари, аҳоли фаровонлигини юксалтириш, соғлом авлодни вояга етказиш устуворлиги, айниқса, 2016 йилнинг мамлакатимизда Соғлом она ва бола йили, деб номлангани замирида ҳам катта маъно мужасамлиги алоҳида таъкидланди.

Давлатимиз раҳбарининг Конституциямиз қабул қилинганининг 23 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси мазмун-моҳияти ҳусусида атрофлича сўз юритилди.

— Ўртбошимиз "Асосий вазифамиз — жамиятимизни ислох этиш ва демократлаштириш, мамлакатимизни модернизация қилиш жараёналарини янги босқичга кўтаришдан иборат" деб номланган маърузасида соғлом ва баркамол авлод тарбияси, уни камолга етказишнинг ўзига хос талаб ва омилларини баён этиб, қилинажак ишлар қўлами ва йўналишини аниқ белгилаб бердилар, — дейди вилоят ҳокимининг ўринбосари, вилоят хотин-қизлар кўмитаси раиси С.Файзиева. — Бугун ҳаётнинг ўзи ёш авлод тарбияси борада олдимизга янги, ўта муҳим ва долзарб вазифаларни қўяётганини барчамиз яхши англаймиз. Шу мақсадда Олмалик шаҳридаги "Металлург" маданият саройида Ангрен шаҳри, Оҳангарон, Пискент, Оққўрғон туманлари учун, Ўрта Чирчиқ тумани Қумовул қишлоғидаги вилоят маънавият ва маърифат марказида Чиноз, Янгийўл, Ўрта Чирчиқ ва Қуйи Чирчиқ туманлари учун ҳудудий семинарлар ташкил этилди. Бу албатта, режалаштирган ишларимиз амалга ошишида муҳим ўрин тутди.

Ўтказилаётган семинарлар давомида ёшлар ўртасида эрта турмуш қуришнинг олдини олишда оила, таълим муассасаси ҳамда жамоатчилик ҳамкорлигини таъминлаш муҳим аҳамиятга эга экани ҳақида ўқувчи-ёшлар ва ота-оналарга тушунтирилмоқда. Унинг салбий оқибатлари ҳақида атрофлича маълумотлар берилмоқда. Зеро, соғлом авлод орзуси ажодларимизнинг мингйиллик қадриятидир.

Тадбирларда ўрта махсус, касб-хунари таълими муассасаларида таълим олаётган фаол ўқувчи-қизларнинг ота-оналари вилоят хотин-қизлар кўмитаси томонидан ташкиллаштирилган ташаккурномалар, эсдалик совғалари билан тақдирланди. Эрта ва қариндошлар ўртасидаги никоҳнинг салбий оқибатлари ҳақида ҳикоя қилувчи видеолавҳа қатнашчиларда катта таассурот қолдирди, хулосалар чиқарилди.

Мухбиримиз

ОТАНГА БАЛЛИ, АҲАДЖОН!

Катта ишлар катта мақсадлардан бошланади. Қаҳрамонимиз Аҳаджон Кимсанбоев ушбу фикрни амалда исботлай олганлардан. Ўтган йили у бир мақсадига эришди — шахмат бўйича 14 ёшгача бўлган ўғил болалар ўртасида мамлакат чемпиони унвонини кўлга киритди. Аҳаджон айна вақтда Маргилон шаҳридаги 25-мактабнинг 6-синфида таҳсил олмоқда. У жисмоний тарбияга бўлган чексиз қизиқиши сабабли ҳам спортни танлаган. Аммо мамлакат чемпиони бўлиш Аҳаджон учун осон кечгани йўқ. Бу ҳақда унинг ўзи шундай деди:

— Финал баҳсида иқтидорли шахматчилар жуда кўп эди. Шу боис баҳслар мурасасиз кечди. Устозларимнинг кўрсатмаларини ёдга олиб, рақибларимнинг хатоларидан моҳирона фойдалана олдим. Илк бора чемпионлик унвонига сазовор бўлганим мен учун унутилмас кун бўлиб қолди. Юртимизда биз, ёшларга бу қадар юксак эътибор қаратилаётганидан фахрланамиз. Чемпионат якунига кўра Аҳад-

жонга биринчилик олтин медали, диплом, компютер ва бошқа қимматбаҳо совғалар тақдим этилди. Мана энди синфдошлари ҳам, спорт мактаби мураббийлари ҳам ёш чемпион билан ҳақли равишда фахрланмоқдалар.

— Бизнинг ёшлигимизда бундай шароит ва имкониятларни тасаввур ҳам қила олмадик. Ҳозир мактабимизда ёшлар учун барча шарт-шароитлар муҳайё. Шу боис тарбияланувчиларимиз орасида Аҳаджон сингари ўз қобилият ва истеъдодларини намоён қилаётган ёш спортчиларимиз сафи мунтазам ўсиб бормоқда. Ёш чемпионимизни энди халқаро миқёсдаги мусобақаларда ҳам муносиб иштирок

этиши учун астойдил ҳаракат қиларимиз, — деди ёш чемпионнинг устози, Маргилон шаҳридаги 2-болалар ва ўсмирлар спорт мактаби мураббийи Алишер Рустамов.

Қаҳрамонимизнинг муваффақиятига ҳавас билан қараганлар "Отанга балли, янада кўпроқ интилинг" деган самимий ниятларни тез-тез айтиб туришди. Бу кўлаб-қувватлашлар Аҳаджонга куч ва шижоат бермоқда. Ота-онасининг ҳам ундан умидлари катта. Чунки олдинда уни катта марралар кутиб турибди. Худди Рустам Қосимжонов сингари Ўзбекистон номини дунёга тараннум қилса, келажакда етук шахматчи бўлиб етишса. Мураббийларининг нияти ҳам шу.

Порлоқ йўлдан Аҳаджон каби қобилиятли, жисмонан соғлом болаларнинг дадил қадам ташлаб бораётгани барчамизни қувонтиради.

Мадаминжон СОЛИЖОНОВ

✓ Истеъдод

ТУРДИБУШ МОМОНИНГ ОИЛА ТУТУМИ

— У даврларда кизларни эрта узатиш урф бўлганми билмадим-у, лекин 17 ёшимда Абубакир отангиз раҳматлига узатишган, — дейди оҳангаронлик 66 ёшли Турдибуш ая Ярашова. — Турмуш ўртоғим билан бирга бир кам элик йил бир ёстиққа бош кўйдик. Бир этак фарзанд улғайтириб орзуларимиз ушалди. Яшашдан маъно ҳам шунда. Чунки кўрмаганларимизни ҳеч бўлмаганда набираларимиз кўраётгани бахтдир.

Ажойиб воқеа бўлган: янги келинман денг. Қайнонам раҳматли эпчил аёл эди. Нима иш қилмай ёнимда парвона бўлиб, ишимнинг кемтигини кўрсатмасди. Бир кунни ёлғиз ўзим нон ёпмоқчи бўлдим. Тандирга олов ёқиб, роса совушини кутдим. Нон ёпсам, ушламади. Кейин ўтириб, йиғлаб ҳам олдим. Қайнонам бу ишимдан бохабар бўлиб индамади. Шундагина ишнинг бошини тутишга одатландим. Йиллар ўтди. Етти ўғил, уч қизни дунёга келтириб қайнонамнинг орзуларини амалга оширдим. Шунда

тушундимки, фарзанд ва набиралар оилани боғловчи кўприк экан, у ришталарни янада яқинлаштирар экан. Ўша кезлари чолим раҳматли мактабда муаллим, мен эса ҳозиргилар тили билан айтганда, касаначи бўлиб фабрика учун қўлқоп текиб рўзгор тебратардим. Ундан ташқари, қишлоқда мол ҳам боқардик. Болаларимиз соғлом улғайишида қайнонамнинг ўрни катта. Бешикка солган ҳам, эртақ айтиб аллалаган ҳам, мактабга йўл олиб, уй вазифаларини бажаришда ҳам, менинг биринчи кўмакдошим — қайнонам эди. Ўзининг ширин суҳбатини, маслаҳатини биздан аямаган. Шундан бўлса керак, болаларимизнинг барчаси ўқимишли, зиёли бўлишди. Эсимда, турмуш ўртоғим бошланғич синфларга анча йил дарс берди. Ўша вақтларда маоши кам бўлгани боис фабрикага ишга ўтиб кетди. Бироқ бўш вақтларда болалар билан чин дилдан шугулланар, бор билимини беришга уринарди.

Мана икки қизим, келиним отасининг изидан боришиб, рўзгор кемти-

ги кўринмайди. Гоҳида таълимдаги янгиликлардан айтиб қолишса, ўзимни боладек ҳис этаман. Қанийди, шу кунларни болаликда кўрганимда.

Ёшларимиз хорижларда таълим олиб қайтишмоқда. Бунинг барчаси яратилаётган шароитлардан дарак. Ўқиган одам кам бўлмайди. Катта келиним Гавҳархон қишлоғимиздаги мактаб директори. Ўзи ҳам жисмига монанд. Оёқ кўлли, гапга чечан. Рўзгорни ҳам тиндиради. Кичик овсинларига уч қайнсингилларига оладек бўлиб кетган. Қолган олти нафар келинимнинг рўзгори бўлак. Каттасининг қўлидаман. Гулдек кафтида олиб юради, умридан барака топсин. Муҳабб, Барно, Санобар, Гулноза, Ирода, Шаҳноза опасининг изидан боришган. Кунда, кун ора ҳолимдан хабар олишди. Агар бирор йигин қилсак, 32 набирам, 4 чеварамнинг кулгусидан, ширин суҳбатларидан қандак эриб кетаман. Бежизга ўригидан данаги ширин, дейишмас экан. Мен ҳам уларга қайнонам тутган йўлни тутаман. Қизларим Зулхумор,

Азиза, Обидага кўп тайинлайман: "Интифоқ бўлинг!" Набираларим ҳам олий ўқув юртиларига тахсил олишмоқда. Хар бирининг ютуқ-камчиликларини назорат қилиб бораман.

Дарҳақиқат, туманда ўзининг "Беклар" фермер хўжалиги билан донг таратган Аввалбек Ярашов ҳам аянинг тўнғичи. Бугунги кунда кўп тармоқли фермер хўжаликнинг ривожланишида оила аъзоларининг баҳамжиҳатлиги қўл келмоқда. Тумандошларини сут ва сут маҳсулотлари, гўшт, асал билан беминнат таъминлаб келмоқда. Фермернинг айтишича, ота-онасидан олган тарбия бугун ўз оилаларига ҳам кўчган: "Фарзандларим, набираларим тарбиясида онажонимдан ибрат олса арзийди", дейди у.

Ўзининг камтар ва камсукумлилиги, меҳнатқашлиги билан эл орасида ном олган Ярашовлар сингари оилалар нафақат Оҳангарон туманида, қолаверса, юртимизнинг ҳар бир гўшасида ўзларининг оила мактабларини яратишгандир.

Нигора ЎРОЛОВА,
"Оила ва жамият" мухбири
Тошкент вилояти

МАҲАЛЛАНИНГ МЕҲРИБОН АСЛАҲАТЧИСИ

Маҳаллада касб-хунар коллежида ўқийдиган Муслиманинг турмушга чиқаётганлиги тўғрисида гап тарқалди. Бу хабарни эшитган МФЙнинг диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчиси Одинахон опа зудлик билан кизнинг хонадонига борди. Оила аъзолари билан, сўнгра куёв томон билан бафуржа суҳбат ўтказди. Тушунтириш ишларини олиб борди. Натижада тўй тўхтатилди. Энг муҳими, киз ўқишини давом эттириб, касб-хунар эгаллайдиган бўлди. Кўпчилик бундан мамнун.

Ҳаётининг бундай воқеаларга маҳалла аҳли билан ҳамжиҳатликда барҳам топади. Мазкур маҳаллада истикомат қилаётган 5550 нафар аҳолининг 2731 нафарини хотин-қизлар ташкил этади.

Одинахон опа бу аёлларнинг қувончу ташвишларига мудом шерик бўлиб яшайди. У ҳар бир оилга кириб боришга, уй бекалари билан суҳбатлашшга, ўзининг кўп йиллик тажрибасидан келиб чиқиб, маслаҳатлар беришга ҳаракат қилади. Соғлом турмуш тарзи барқарор бўлган мустаҳкам оиладагина соғлом бола туғилишини таъминлаб, тушунтиришдан эринмайди, хотин-қизларни айниқса, ҳомилдор аёлларни тиббий кўрикдан ўтказишга бош-қош бўлади.

— Бугун мамлакатимизда муҳтарам Юртбошимиз раҳнамолигида хотин-қизларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, уларнинг саломатлигини муҳофаза қилишга алоҳида эътибор қаратилмоқда, — дейди Одинахон опа. — Маҳалламизда ҳам касб-хунар коллежини тамомламаган йигит-қизларнинг эрта турмуш қуришларининг ва қариндошлар ўртасидаги никоҳнинг олдини олиш бўйича бир қатор тадбирлар ўтказиб келяпмиз. Бу борада, худудимизда жойлашган 5-мактаб ҳамда Шаҳрихон автомобиль йўллари қурилиш касб-хунар коллежи билан ўрнат-

ган ҳамкорлигимиз ўзининг ижобий натижасини бермоқда. Шунингдек, маҳалламизда хайрият тадбирларни ўтказишда ҳамжиҳат бўладиган, тажрибали, фаол аёллар таллайгина. Уларнинг қучидан, имкониятларидан унумли фойдаланишга ҳаракат қиламан. Элмира Хўжаева, Маҳбуба Сулаймонова, Барчиной Тўхтаева, Азизахон Раҳмонова, Хадихахон Турсунова, Зарифахон Азизова, Матлубахон Парпиевага сўянган ҳолда иш юритаман. Уларнинг кўмаклари билан тўйлар, маърака ва маросимларни камхарж, ортиқча дабдабозликларсиз ўтказишга интиляпмиз. Бундан ташқари, маҳаллада ёшларни иш билан таъминлаш борасида ҳам бир қатор ишлар амалга оширилмоқда. Акмалжон Худойбердиев, Гулчехра Мирзаева, Махлиё Собирова, Ботиржон Мадаминов сингари тадбиркор ва хунармандларимиз устоз-шогирд йўналишида иш ташкил этиб, қўллаб-қувватлаш имкониятини бандлигини таъминлашга ҳисса қўшишаётир.

Маҳаллада ҳамжиҳатлик бўлса, ҳар қандай муаммо тезда ҳал бўлади. Одинахон опа ҳаёт тажрибасига эга аёл бўлганлиги учун маҳалладошлари кўнглига йўл топа билди. Шунинг учун ҳам ёшув кексанинг, хотин-қизларнинг яқин маслаҳатдошига айланган. Ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ишларида ҳам ҳаммиса фаол бўлган бу аёл тўғрисида, куюнчак ва фидойилиги билан эл-юрт ҳурматини қозongan.

Бундай жонқуяр, катта ҳаётий тажрибага эга фаолларимиз бор экан, маҳалла-ларимиз бундан-да обод, оилалар мустаҳкам, юртдошларимиз эса аҳил ва иноқ ҳаёт кечиришлари шубҳасиз.

Миролим ИСАЖОНОВ,
Андижон вилояти

Навоийлик сергайрат, шижоатли замондошимиз Соҳиба Барноева шаҳардаги истироҳат боғида ҳайвонот боғи очилармиш деган гапни эшитди-ю, ҳаловатини йўқотди. Боғ худудидан ажратилган уч гектарлик майдонда ҳайвонот боғи қуришдек масъул ишни ўз зиммасига олди.

ШИЖОАТЛИ АЁЛ

Шу тариқа 2011 йилда "Умид" масъулияти чекланган жамиятини ташкил этди. Ўз маблаг ва банк кредити ҳисобидан ҳайвонот боғининг 28 бўлмадан иборат ер-тўла ва икки қаватли иккита биносини қуриб битказди.

Айни пайтда мазкур ҳайвонот боғида республика-мизда учрайдиган 60 дан зиёд парранда, ноёб хонаки ва ёввойи ҳайвонлар парваришланмоқда. Айниқса, яқинда келтирилган кўнғир айиқни томоша қилиш учун кўпчилик ҳайвонот боғига келишмоқда. Амакака туяси деб аталувчи ламанинг бола-лагани ҳам жамоа учун байрам бўлди. Макака маймунчаси эса болажонларнинг эркатойи.

— Ҳайвонот боғидаги бургут, лочин, товус, лайлак, оққуш, каптар, қалқик, канарейка, ўрдак, ғоз каби хонаки, ёввойи ҳамда декоратив қуш ва паррандаларни, шер, бўри, кўнғир айиқ сингари йиртқич, тўрт шохли қўчқор, алқар, лама каби ҳайвонларни, Эму туяқуши, чўл ва денгиз тошбақаси, аквариум балликлари, турфа илонларни ўз кўзимиз билан кўриб, мириқиб томоша қилдик, — дейди шаҳардаги 9-мактаб ўқитувачиси Зулфия Раҳимова. — Энг асосийси, бу ерга келган ўқувчилар нафақат Ўзбекистонимиз, балки ер юзи ҳайвонот дунёси билан яқиндан танишиб, мириқиб дам олдилар. Телевизорда томоша қилган жониворларни тирик кўришнинг завқи бўлакча-да, ахир.

Шунингдек, қаҳрамонимиз Соҳиба Барноева 2012 йил Малайзияда ўрганиб келган тажрибаси асосида, маҳаллий ҳокимликлар кўмаги билан ҳайвонот боғи атрофида автодоро, кулгихона, турли хил ўйинлар, яхна ичимликлар билан савдо қилувчи дўкон ва суратхона каби хизмат кўрсатиш шохобчаларини ташкил этди. Тиниб-тинчимас Соҳиба опа фақат ишбилармон эмас, истиқлолдан бахт топган минглаб ўзбек аёлларидан бири, Навоий шаҳридаги Ишонч маҳалласининг кўпчилик ҳавас қиладиган намуналий оила соҳибаси, бир ўғил, бир қизнинг меҳрибон онаси ҳамдир.

Ёшлигида ўрганган — кондитер маҳсулотларини ҳам ажойиб тайёрлайди. Қўли ширин, пазанда опа ҳар бир келган меҳмонни меҳр қўшиб тайёрлаган паловию, пиширилари билан кўнғилдагидек сийламай жавоб бермайди.

— Ёшлигида орзуларимнинг рўёбга чиққани, ҳаётда ўз ўрнимни топиб, элдошларимнинг қорига яраётганимни улкан бахт, деб биламан, — дейди Соҳиба Барноева хайрлашар маҳали.

Сирасини айтганда, шаҳар аҳолиси ва меҳмонларга завқ улашиш, айниқса, ёш авлоднинг юртимиз табиати ҳамда ҳайвонот олами билан яқиндан танишиши учун барча шароитлар муҳайё этилган ҳайвонот боғига сиз ҳам ташриф буюринг.

Хошим ОРЗИКУЛОВ,
"Оила ва жамият" мухбири
Навоий вилояти

СУРАТИДА СИЙРАТИ МУЖАССАМ

Аёлнинг гўзаллигини, ибоси ва вафосини тараннум этган минг бир куй яратилган. Аслида, аёл қалбида яшовчи, чирой ва табиатидан-да улугворроқ бир нарса бор, бу қахрамонлик ҳисси. Шу сабаб у такрор ва такрор ўзини масъулиятли ҳис этади: комил фарзанднинг онаси, ўз ишининг устаси, умр йўлдошининг елкадоши. Барибир, у ўша қахрамонлиги билан ўзлигини намоён қилади.

Бухоронинг кўҳна нақшларини зар ипларда жилвалаб, боқий хунармандчилик анъаналарини ёшларга ўргатиб келаётган, зардўзлик санъатини сайқаллаб бораётган Муяссар Темирова билан суҳбатлашар эканмиз, уларда аёлликнинг бор виқорини кўрамиз. Ҳаётидан мамнун, имкониятдан масрур бу аёлга қараб, инсонни шижоат тарқ этмаслигини кўрамиз.

— Зардўз Бухоронинг зар тупрогини матога сочиб ажиб ранглар яратади. Кўҳна Бухоро шахри, одамлари, табиати, меҳнаткаш халқи илҳом берса керак, шундайми?

— Болалик йилларимни хотирлаганимда кўз олдимда меҳнаткаш Темир ота, оилага, фарзандларига жонсарақ ойим гавдаланади. Улар ҳам, биз ҳам ўша вақтлар кўп қийинчилик кўрганмиз. Шу сабаб бўлса керак, рўзгор ва ҳаёт таъбишларига эрта киришдик.

Ҳеч ёдимдан чиқмайди, уйимизда радио бўлар, унда хунармандлар ҳақида кўплаб эшиттиришлар бериб бориладди. Ушанда чин дилдан зардўз бўлишни ният қилганман. Шундай қилиб, 16 ёшимда кўлимга илк бора игна олиб зардўзлик фабрикасида иш бошладим. 44 йил давомида ўша фабрикада меҳнат қилиб, нафақат рўзгоримга моддий жиҳатдан кўмак бердим, шунинг бораберида аёл сифатида руҳий мадад, завқ, рағбат олдим. Ёшлик пайтларимда бобом айтган “Юнли, хор бўлмайди” сўзларининг маъини 77 ёшга тўлиб, янада чуқурроқ англаяпман.

— Чиндан ҳам, хунар инсонга нафақат меҳнат, ҳатто шижоат берар экан. Бу сизнинг нуроний ёшингиздаги тетик мулоҳазангиз ва, айниқса, чехрангизда намоён бўлмоқда. Демак, бир аёлнинг ярим асрлик умри, кўз нури ва кўл кучи мана шу зардўзлик буюмларда жо экан-да?

— Зардўзлик сирларини Маҳсума Аҳмедова, Нурмат ота Султоновдан ўрганганман. Улар ўзларининг бутун умрини шу хунарга бағишлаган фидойилардан. Гарчи улар ораимизда бўлишмаса-да, ноёб асарлари, хунармандчилик намуналари сақланиб қолган. Дастлаб, нақшлар, гуллар тика бошлаганман. Хунар ўрганиш жараёнида портрет тикишга қийналардим. Биласизми, ҳатто тикишни инкор этганман. Инсон тасвири, жуда ҳам мураккаб, уни тасаввур қилиш эмас, аниқ ҳолда чизиш лозим. Ҳаёлимда: “Агар бу одамни ўхшатмасдан чизиб қўйсам, мендан ранжийди”, деган фикр бўлган. Илк портретни тикканимда жуда ёш эдим. Ушанда менга Исмоил Сомонийга тааллуқли зардўзлик маҳсулотларини тайёрлаш топширилганди. Бу ишни рад этдим. Аммо, вазифа белгилаб берилган, бажариш шарт. Ҳаяжон ва кўркув билан ишни бошлаб, кўл билан киришдим. Махсулот тайёр бўлганда ўзим ҳам ишимдан мамнун бўлганман. Бу иш кўлимдан келишига ишонганман. Инсон кўркувни энгиш учун ҳам у билан юзма-юз келиши керак. Балки, бу кўркув аслида, унинг маҳоратидир. Шундай қилиб, Алишер Навоий бобокалонимизнинг портретини тикишга, Минораи Калон меъморий обидасини зар кашталарда ифода-лаш бахтига муяссар бўлдим.

— Зардўзлик вақт билан ҳисоблашмайди, чунки энг зўр асарлар ана шу лаҳза-

ларни энгиб ўтади. Шу сабаб ҳам дунёнинг бир бурчидаги замоннинг техникасидан ҳайратланмай қўйган одам, меҳнат мўъжизасидан лол қолади, шундай эмасми?

— Катта асарлар ўз номи билан узоқ муддатни талаб қилади. Дўппилар, тўн ва уй рўзгорда ишлатилиши мумкин зар иплардан қилинган буюмлар учун унча кўп вақт сарфламаймиз. Шундай ишларни бажарганимизки, битта зардўзлик буюми 6 ойда битган. Бир куни бобокалонимиз Алишер Навоийнинг 525 йиллигига гилам тикишимиз керак бўлди. Бўйи 6 метр, узунлиги 5 метр бўлган зар гилам. Бу ишимизга жуда кўп вақт сарфланган. Зардўз энг аввало, сабрли бўлиши керак, бу хунар инсонни шунга ўргатади. Айниқса, диққатни бир жойга жамлаш, ҳар бир ҳаракатни математик аниқликда бажариш лозим. Чунки, зар иплар бир пасда сизнинг ҳаётингизни кўрсатиб қўяди. Сифат кафолати, кунт ва меҳр билан қилинган ишларда олтиннинг жилоланиши янглиғ кўриниб туради. Ҳозирда бу соҳа сирларини ўрганган, хунар эгаллаётган 600 га яқин шоғирдларим бор. Бу касб сабаб маҳалладошларим, вилоятим ва она ватанимда, дунёда ҳам хурматга сазовор бўлдим. 1995 йилда “Ўзбекистон қахрамони” унвонига лойиқ қўрилган

Г у р у н г

нимда, меҳнат орқали кўп нарсаса эришиш мумкинлигига ишондим. Шу хунарим сабаб дунё кездим. Ижодий ишларим билан Туркиянинг Измир шаҳрида, Париж, Вьетнам, Лиссабон кўргазмаларида қатнашдим. Айниқса, 1997 йил Франциядаги кўргазмада хорижликларнинг буюмларимизга ҳайрат билан қараши, қайта ва қайта: “Кўл меҳнати билан яратилганими?”, дея сўрашлари хунармандчилигимизнинг нечоғлиқ бебаҳо эканлигини яна бир бор исботлайди.

— Аёл сўзини оила, ёр, она жумлаларисиз тасаввур қилиш қийин. Хусусан, аёл қанчалар кучли бўлмасин, ҳаёти осойишта бўлмас экан, муваффақиятларга эриша олмайди.

— Турмуш ўртоғим Жўра Саъдуллаев савдода ишлаган. Хизмати сабаб 15 кун ишда, 15 кун уйда бўларди. Ушанда менга кўмаклашиб, ишлашим учун шароит яратиб берганлар. Барча эришган ютуқларимда бу инсоннинг ишончи, яратиб берган имконияти, кўмаги бор деб ҳисоблайман. Айниқса, аёл учун ёрининг суянчи ижод завқи билан баробар. Улар билан бахтли ҳаёт кечирмоқдамиз, икки ўғилли бўлдик. Олти набиримиз, битта эварамиз бор. Бир аёл орзу қилган жамиятдаги, оиладаги ўринга эгаман, деб ҳисоблайман. Агар, аёл ҳаётда сабрли устун қўйиб яшаса, ёмонликдан сабоқ олиб, яхшиликка интилса, умр ўз-ўзидан гўзаллашиб бораверади.

— Қилаётган ишингни севишинг керак, ана шунда меҳнат — ҳатто энг оғир меҳнат ҳам ижодга айланади, деган эди донолардан бири. Нафақат хунарини, ҳаётини ҳам бемисл ижод билан безаган Муяссар Темирова каби аёллар ораимизда кўплаб топилади. Ана шундай оқила инсонлар сабаб тез-тез чемпионатлар, олимпиадаларда нуфузли ўринларни эгаллаётган ёшлар ҳақида эшитамиз. Бунга сабаб уларнинг ижод кадрини ўз фаолиятига сингдиришганидир.

Камола РАХИМХУҲАЕВА
суҳбатлашди.

КУЗ — йилнинг охириги фасли маъносини англатган “куз” сўзининг туб илдиизи ҳақида турли манбалар ҳар хил фаразларни илгари сурадилар. Баъзи манбаларга кўра, қадимда “куз” сўзи “куёш тушмайдиган ер” мазмунини англатган. Шунингдек, ҳозир ҳам тилимизда “кузаш”, “кузамоқ” деган феъл бор. Отларнинг ёлини кесиби, текислаш ёки қўй-қўзиларнинг жунини қирқиш “кузаш” сўзи билан ифодаланади. Шундан келиб чиқиб, “куз” сўзи “қирқилиш”, “тўқилиш” маъносини ҳам англатади, дейиш мумкин.

Кузни донишманд фасл дейишади. Дарҳақиқат, бу фасл ўзининг сокин виқорли манзаралари билан одамни мушоҳадага ундайди.

Журналдан

ПАНД-НАСИХАТ — ўғит маъносини англатишини ҳаммамиз яхши биламиз. Бироқ ундаги “панд” сўзи бошқача маънога эга. Яъни, “панд” сўзининг туб илдиизи “ёлғон”, “алдов” маъносини англатади. Шунинг учун “панд бериб кетибди” ибораси “ўғит берибди” мазмунини эмас, “алдаб кетибди” мазмунини да тушунилади. Лекин, “панд-насихат бериш” деганда, дастлаб “алдаб-сулдаб йўлга солиш” маъноси англашилган.

— Кейинги пайтларда ўғитингизнинг қадам олиши бежо, — деди Бахтинисо эрига хавотир билан, — чакириб олиб, панд-насихат бериб қўймасангиз бўлмайди.

Журналдан

Эшқобил ШУҚУР
тайёрлади.

ҚАРИНДОШДАН ЖУДО ҚИЛГАН РИШТА

Рўмоли остида ошпоқ сочлари кўриниб турган бу аёлни ҳеч ким эллик ёшга кирган демайди. Ниҳоҳида ҳорғинлик кўринади. Навбати келгач, стол атрофига ўтираркан, қўли билан чап кўксини силаб чуқур ҳўрсиниб қўйди.

— Опа, биласизми, мен уч кундан бери келиб, ичимдагини айтишга истиҳола билан уйга қайтаман. Қарасам, кўнглимдаги битмас яранинг оғрини ортиб бормоқда. Қўшни туманда яшовчи опам билан қўла бўлганмиз. Қизимни узатишдан олдин ўйламаган эканман. Маҳалланинг оқсоқолидан тортиб, кайвонисига тўйга қарши туришганда

“Ишларинг бўлмасин”, дея кўчага қувиб солгандим.

Опа-сингил ёлғизмиз, ким нима деса-десин, дея қўла бўлди. Сал кам икки йилки, уйимнинг тинчи бузилган. Ё опам қайнонаман, деб хоҳалигини унутган, ё қизим келинман, деб жиянчилигини. Хуллас, куёвим билан қизимнинг ўртасидаги илқ муносабат нураган. Эмишкни, қизимга тўғри тарбия бермабман. Бир вақтлари уйимга келиб, қизимни саранжом-саришталигидан, пазандалигидан оғиз кўпиртириб таширган опамнинг феъли айнинган. Ҳар куни уриш-жанжал.

Оиладаги бу кўнглисизликдан чар-

чаган қизим отасига ажралишини айтгандан бери эрим иккимизнинг бошимиз қотган. Эртага қизимни ажратиш ҳам олиш, дейлик, кейин опам билан юз кўрмас бўламизми, ёки...

Айбим, суянганим опам, дея қиз узатганимми?..

Аёлнинг кўз ёшлари тинмасди. Шу лаҳзада ҳар куни мактаб, коллеж, маҳаллаларда қариндош-уруғчилик ўртасидаги муносабатларнинг салбий оқибатлари ҳақида бонг уриб айтсақда, бу мунозарали мавзулар битмаётгани ачинади. Ахир, фарзандларнинг поссоғлом туғилиши, турли руҳий ва жисмоний касалликлар, наслий касаллик-

лар шу каби ҳолатлар оқибати эмасми? Никоҳланувчиларнинг беш қил касалликлар бўйича текширувлан ўтиши ва сўроқномаларда ҳеч қандай қариндошлик муносабатлари йўқми, дея сўралиши бежиз эмас.

Бугун ушбу хонадонда рўй берган воқеа эртага яна қарда такрорланмайди, деб ким кафолат беради. Азизлар, қўла бўлиб қариндошдан жудо бўлгунча, унинг олдини олишга шошилиш. Эртага кеч бўлиши тайин.

Хури ИКРОМОВА,
Паркент тумани
ФХДЁ бўлими мудир

И б р а т

БОЛАЛАР БОРЛИҚНИ БОЛАЛИК КЎЗИ БИЛАН КЎРСИН

Бугун ёшлар тарбияси давлат сиёсати даражасига кўтарилган. Хар жиҳатдан баркамол, интеллектуал авлодни тарбиялашда бой маънавий меросимиз — халқ оғзаки ижодида суяниш муҳим аҳамиятга эга. Чунки дoston, эртакларда ватанпарварлик, оилапарварлик, жасорат, мардлик улуғланади.

Эртаклар мурғак қалбга сеҳрли таъсир ўтказиши. Баъзан катталар ҳам севиб эшитадиган эртакларнинг пайдо бўлиши олам ҳақидаги ибтидоий тушунчалар ҳаёлий ифодаланаётган даврга бориб тақалар экан. Бу сўз Махмуд Кошғарийнинг "Девону лугатит турк" асарида "этуқ" шаклида учрайди. Мамлакатимизнинг турли ҳудудларида унинг турлича номлари бор: хусусан, Фарғонада матал, Бухорода ушук, Тошкент атрофларида чўпчак, Хоразмда варсаки.

Қадимда китоблар танқис, техника эса афсона сифатида баҳоланган бир вақтда сўзга чечан одамлар шам ёруғида турли воқеаларни, тўқималарни айтишган. Бу асосан, кундузги юмушлар бажарилгандан сўнг, кечликка тўпланилганида бўлган. Балки, шу сабаб ҳам эртаклар айнан уйқудан олдин айтиб берилар.

Болалар нимани танлашади ва тинглашади?

Яхшилик ва ёмонлик, ёлғон ёки рост сўзлаш, умуман, катталарга ва тенгдошларига қандай муомала қилиш ёки одоб кўрсатиш ҳақида бугуннинг замонавий болакайлари мактабгача таълим муассасаларида малакали мутахассислардан сабоқ олишмоқда.

...Пойтахтимизнинг Яшнобод туманида жойлашган 329-мактабгача таълим муассасида ҳам болалар тарбияланишади. Бу ерда кунига 3-4 маротаба эртаклар айтилар экан.

— Бугуннинг ўйинқароқ болаларини кун давомида тартибга солиб, вақтини унумли ўтказиш қийин ва муҳим вазифадир. Бунда бизга эртаклар ёрдам беради, — дейди тарбиячи Рўза Мир-

заева. — Болалар, айниқса, ҳайвонлар ҳақидаги эртакларни тинглашни яхши кўришади. Болаларга эртақ айтиб бўлганимиздан сўнг улардан мулоҳазаларини билдиришини сўраймиз: ўзларига маъқул қаҳрамонларни ва нима учун уларга ёққанини тушунтириб беришади. Бундан ташқари, болаларга эртаклар асосида тарбиячилар томонидан кўнгирчоқ томошалари қўйиб берилади. Болаларни янада қизиқтириш учун катта ёшдаги тарбияланувчилар иштирокида эртақ театрлари ҳам намойиш этилади. Таълим муассасамизда ўзбек ва жаҳон халқлари эртақ китоблари бор. Китоблардан жуда кўп ибратли жиҳатларни олишади, аммо китобларда образларни янада бойитиш керак, деб ўйлайман. Болалардан: "Энг яхши қаҳрамонингиз қайси", деб сўрасам "Ўргимчак одам", "Гарри Поттер" ёки шу каби фарб эртақ қаҳрамонларини айтишади. Эртаклар ва улар асосида шундай мультфильмлар яратиш керакки, унда миллий қаҳрамонларимиз бўлса, болалар ўзбекона одоб ва ахлоқни ўрганишган бўларди.

Буни қандай тушуниш керак?

Китоб дўконлари бугун турли адабиётларга, ўзбек ва жаҳон ёзувчиларининг халқ оғзаки ижодида тўла. Китобхон эндиликда танлаб, диди ва савиясига кўра, ўзи ёқтирган китобларни харид қилади. Ана ўша дўконларнинг махсус расталари борки, унда болалар адабиётига оид асар бор. Бу ерда кичкинтойлар китобнинг муқоваси ёки ёзилган эртақ расмларини кўриб, ота-оналарига харид қилдиришади. Ўз навбатида, катталар ҳам болаларнинг ёшига мос мавзулардагисини олиб беришади. Аммо бугун китоб дўконларидаги эртақ китоблар қай даражада болалар тарбиясига таъсир қилмоқда, деган ўй барчани ўйлантиради. Улардаги воқеалар, қаҳрамонлар иштироки болалар адабиётининг та-

лабларига жавоб берадими?..

— Боланинг онги бамисоли оппоқ қоғоз, — дейди Хумора Саидова. — Эшитган, кўрган, ўқиганлари орқали тасаввур шаклланиб боради. Бунга таъсир қиладиган восита эртаклардир. Китоб дўқониға фарзандларим учун эртақ олишга кирдим. Уларга 1—4-синф ёшидаги болаларга мўлжалланган "Сеҳргар куш" номли арман халқ эртаклари тўпламини харид қилдим. Унинг мазмунини бил-

гач, бу эртақ болаларга тақдим этилаётганидан ҳайрон қолдим. "Келинига ошиқ бўлган шох", "Хотиннинг макри", "Эркашода аёл", "Аҳмоқ кампир ҳақида эртақ", "Шум кампир", "Саводсиз поп". Халқимизда аёлнинг ибодли, ҳаёли, латофатли бўлиши улуғланади. Лекин мазкур китобдан ўрин олган "Эркашода аёл" эртагини ўқиб анча таажубландим. Унда келтирилган қуйидаги сатрларни бир ўқиб кўринг:

"Шундан кейин шох қизини кампирнинг қизига бериб, етти кеча-кундуз тўй қилибди..."

Ҳайратдан ёқа ушламай иложимиз йўқ. Бир жинслилар ўртасидаги никоҳ бутун дунёда ахлоқсизлик деб баҳоланаётган бир пайтда бизнинг фарзандларимиз мана шундай эртакларни ўқиб воёга етишини қандай тушуниш мумкин?.. Бундай иллатлар бола онгига "шундай қилиш

мумкин экан-да", деган жирканч тасаввурлар уругини экиб қўймаслигига ким кафолат бера олади?..

Яна бир норвегиялик адаби Синкен Хорр қаламига мансуб "Сеҳрли бор" ҳажвий эртагидан ўрин олган "Софус уйланмоқчи" эртагида шундай сатрларни ўқиймиз:

"Малика ўрнидан сакраб турди ва:

— Менинг қайлиғим бўлишини истайсанми? — деди дабдурустан.

— Ҳа, албатта! — деди

Софус ва Қирол билан Қиролчанинг кўз олдида малика билан ўпишишди".

Буни беҳаёликнинг ошқор тарғибидан бошқа яна қандай тушуниш мумкинлигини билолмадик. Эртақни ўзбек болаларига тақдим этаётганлар бундай эртақдан нима мақсадни кўзлаганлари ҳам нomaълум. Бундай ҳолатлар фарзандига китоб харид қилаётган ота-оналарни ўйлантириши табиий. Менимча, эртақ китобларни таржима қилаётганлар, нашрга тайёрлаётганлар хар томонлама унинг моҳиятига, таъсирига эътибор беришлари керак.

Эртаклар пайдо бўлади(ми)?

Болаларнинг кўнглига маъқул, айнан улар ҳоҳлаган услубда эртақ ёзиш ижодкордан маҳорат талаб қилади. Замонавий техника қуршовида улғаяётган болаларни ҳай-

ратга солиш осон эмас, албатта. Шу сабаб бўлса керак, болалар адабиётида ижод қиладиган ёзувчилар санокли.

— Эртақнинг болалар тарбиясига таъсири жуда катта, — дейди ижодкор Ҳидоят Олимова. — Шу сабаб ҳам эртаклар одоб-ахлоқ, меҳнатсеварлик, ростгўйликни тарғиб этиши керак. Қаҳрамонларнинг кўзлаган мақсадига осон, сеҳр билан эришишларини ифодалаганларни оқламайман. Бола меҳнатнинг қадрини, машаққатдан сўнг тотли натижани кўриши керак. "Қизил олма", "Орзу дарахти" каби эртақ китобларни ёш ўқувчиларимга тақдим этганман. Уларда ҳайвонлар ҳақида, оз бўлсада, сеҳр аралашган эртаклар бор. Аънавий эртақ бошланишини ҳам менимча, янгилаш керак. Одатда эртақлар: "Бир бор экан, бир йўқ экан", деб бошланади. "Урчўқ пари", эртагим аввалида, "Балки бўлган, балки бўлмаган. Бўлган бўлса, изи қолмаган, изин излаб, ҳеч ким топмаган, эшитган-у, аммо кўрмаган ровийларнинг ривояти бу, чолу кампир ҳикояти бу, билганимча айтаман сизга, шундай экан, бу қадим қисса", деб бошланади. Жаҳон адабиёти эртақларини ҳам болалар ўқиши керак. У орқали давлатларни, бошқа халқларни билиб, ўрганиб боради. Масалан, жаҳон адабиётида геометрик шакллар ҳақида бир эртақ ўқиб қолдим. Унинг болалар тарбиясига таъсири жуда катта. Шундан таъсирланиб, ранглар ҳақида эртақ ёзганман. Адабиётдаги янгиликларни, ўзгаришларни билиб бориш, бирхилликдан қочиш лозим.

Болаликнинг беғуборлиги уни билишга бўлган иштиёқдир. Бу билиш осмонда учётган қушини парвози, ёки қайси дарахт қандай мева бериши, фаслларнинг алмашинуви ҳақида бўлиши мумкин. Аммо, ҳатто катталарни ҳам сескантирадиган "сўйиш, заҳарлашлар", "муҳаббатнинг улғайган шакли" керак эмас. Айтилаётган сўз бамисоли ўқ, шу сабаб болаларимизни ахлоқсизлик, маънавиятсизлик, беадаблик каби дўллардан асрайлик. Зеро, эртамиз эгалари борлиқни бор рангларда эмас, болалик кўзи билан кўрсин, шунда бу дамларни ёрқинроқ ҳис қилади.

Қамола АДАШБОВА

МАНФААТЛАР ҲИМОЯСИ

Мамлакатимизда истиқлол йилларида амалга оширилаётган ислохотлар нотариал идоралар фаолиятига ҳам ўз таъсирини ўтказмасдан қолмади. Хусусан, ўтган давр ичида нотариат фаолиятига доир зарур меъёрий-ҳуқуқий база ва тегишли ҳуқуқий қўллаш амалиёти тўла шакллантирилди. Бунинг яққол мисоли сифатида сўнгги йилларда бевосита нотариат институтини тартибга солиш, жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишдаги ролини ошириш

мақсадида йигирмадан ортиқ меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларнинг қабул қилинганини келтиришимиз мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 5 майдаги "Ўзбекистон Республикасида нотариат институтини янада такомиллаштириш чоралари тўғрисида"ги Фармони қабул қилиниши мамлакатимизда фуқароларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган нотариат институтининг янги босқичга олиб чиқишдаги муҳим аҳамият касб этди. Ушбу ҳужжат асосида "Фуқаро-

ларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида"ги қонунлари тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги қонун билан бир қатор қонун ҳужжатларига, жумладан, Фуқаролик кодекси, Оила кодекси, "Нотариат тўғрисида"ги ва "Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида"ги қонунларга тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди.

Хусусан, нотариат институтининг жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатларини нотариал ҳаракатларни амалга ошириш орқали ҳимоя қилишини

эътиборга олиб, нотариал идоралар ходимларига нисбатан талаблар оширилди. Жумладан, нотариус лавозимига ёшга доир талаблар белгиланди ва амалиёт ўташ мuddати икки йилга узайтирилди. Шунинг таъкидлаш лозимки, қонунларни ҳаётга татбиқ этишга масъул идоралар, шахсларнинг билимдон, холис ва одиллиги қанчалик муҳим бўлса, фуқароларнинг ҳам ана шу қонунларда белгиланган ҳуқуқ ва бурчларини чуқур англаши, уларни талаб қилиб, бажариб яшаши жамиятда қонун устуворлигини таъминлайди.

Рамзиддин НУРҚОСИМОВ,
Самарқанд шаҳар
13-сон ДНИ нотариуси

Уша куни кўнглим остун-устун бўлди: гўё бутун умр шу фурсат келишини кутганман-у, аммо негадир бундан қочардим. Бунинг сабабини ҳам билмасдим, кўрқинчми, аразми, кекми, гинами... Худди ҳар лаҳза асрдек ўтган ўтмишнинг охири — дийдорлашув тамоман мени эсанкиратиб ташлади.

АСРГА АРЗИРЛИ ДИЙДОР

Йигирма йил давомида саволлар ичида яшаб келдим. Сўроқлар мени эза бошлади. Аросатда қолмаслик учун ўша саволларга жавобни ўзим изладим. Шу пайтга қадар оғиз жуфтлаб бир марта бўлса ҳам "Соғиндим, кўрмоқчиман, олдига бора-ман", демадим. Ойимнинг қалбига озор бериб қўйишдан кўрқдим. Йўқ, улар менга: "Бормайсан, уни яхши кўрма, у ёмон", демади.

Онам ҳаётнинг ўнқир-чўнқирларида қоқилиб, ўқсиниб йилгаланганини кўрдим, қалбининг тўрида барибир, заррача бўлса-да, кимдандир аламзада эканини билардим. Шунинг учун ҳам ҳеч нима дея олмасдим. Уни йўқотиб қўйишдан кўрқардим. Ойимнинг ўйлашча, ўстирган-тарбиялаган муҳим, бир маротаба қўришга келмаган эса... Буларни билганим учун ҳам шунча пайт қалбимга қарши турдим. Нимани хоҳлаётганимни кимларни кўриш умидида яшаётганимни ошкор этмадим.

Отани кўрдим, уни ниҳоят топдим. Қулишини, йилгаланганини, афсус чекиб сиқилгани-ю, ютуқларимдан гурурланганини сездим. Ҳа, бир онда ўз кўзим билан кўрдим, қалбимда меҳр ҳисси уйғонди.

Мен отамнинг кимлиги, қандай бўлишдан қатъи назар яхши кўраман. Дадамга тўйиб-тўйиб қарасам-да, бир оғиз ҳам сўз айтолмадим. Бўғзимга бир нарсаси тикилгандек, оғир юк босгандек лом-мим демас, базўр нафас олардим. Йигирма йил деганда, фарзандлик ҳиссини туйибман. Отанинг эрқалашини, орзуларимни сўрашини нақд йигирма йил кутибман.

Тўғри, отамнинг қўллари тафтини ҳис қилмадим. Ота-

лардан қандай ифор таралишини билмадим. Аммо қалбимдаги улкан саволимга жавоб олдим. Йиллар давомида азоблаган араз тоғини қуладим. Мен ўзим билан курашдим. Лекин отам олдидаги вазирамни унутмадим, ўтмишдаги хатолари божини талаб қилмадим. Аслида, бунга ҳаққим ҳам йўқ. Фақат: "Мени эслай олармикин", дея

куну тун ўйлардим. Дийдор яқинлашганда хўнграб юбордим, узоклашдим, кетаманга тушдим, гаплашмайман, дедим. Шу он: "Йўғлама қизим, йўғлама жону-жаҳоним", деган сўзни эшитиб қотиб қолдим. "Қизим" бу сўзда ҳали мен тўла ҳис этмаган мўъжиза, сеҳр, меҳр бор эди.

Қайрилдим, дадамнинг кўзларига боқдим, илинж билан менга тикилган ўша кўзларга термудим. Аслида, қиз отасининг кўзига тикка қараши шарм ҳисобланади. Бироқ, бир лаҳза ана шу кўз ҳадафига ғарқ бўлдим. Мишмиш, гап-сўзларни, аламлару гиналарни бутунлай ёддан чиқардим. Бир зум ўша кўзлар тубига чўқдим.

Дадам тинмай гапирар, ўқишим, ишларим ҳақида сўрар, мени излаб, топа олмаганидан афсусланарди. Менинг эса қулоқларим қар, гап кирмасди. Мен уларнинг олдида ўзларини оқлаши учун келмадим, ёки кечирим сўрашини истамадим. Кўриш учун, соғинганимдан, меҳрини истаганимдан келдим. Отамнинг кўриниши эсимда йўқ эди, олдинги танимадим, бегонадек эди. Йўқ, қандай танимаслигим мумкин, ахир, у кишининг зурриёиди. Томиримда уларнинг қони оқмоқда. Яхшими-ёмонми, у менинг отам. Ҳар гал исм-шарифимни ёзганда отамнинг исминини ҳиссиз ёзардим. Худди бегонанинг номини ёзаётгандек. Ҳозир эса буткул бошқача — қўлимдаги қалам ҳам энди бу номни гурурланиб битади.

Болалигимни кўп эслолмайман. Айниқса, дадам билан ўтказган дамлари. Тўғри-да, 2 ёшли қизча бу пайтда дадаси ҳақида нима-

Мехр қолур

Ни ҳам билиши мумкин?! Фақатгина "Дада" деб айтишини ва меҳрини сезади, холос. Ҳали-ҳануз эрка қиз бўлганимни ҳатто онам ҳам инкор этмайди. Ота қизини чин дилдан яхши кўргани унинг иқболи порлаганидан далолат экан. Ана, энди билдим, менинг бахт-икболим порлоқлигини. Йўқ, сиз нотўғри тушунманг, бахтли бўлишимга илгари ҳам ишонардим. Ахир, ёнимда онажоним бор. Менга ҳар доим ишонч билдирган меҳридарёим бор. Юқорида фикримни зинҳор онамга қарши айтмадим. Фарзанднинг қўлида ҳам тарозининг икки палласи бўлар экан. Унинг бирда онам турса, иккинчисиде отам. Мен онам турган тарозининг палласига ўзимдан-да кўп ишонманам. Фақат иккинчи тарафидан ҳамиша кўнглим хижил эди. Агар мен биргина онамнинг дуоси, ишончи, меҳри билан шундай муваффақиятларга эришсам, отамнинг ҳар кун алқашини олсам бошим қўкка етарди, деб кўп ўйлардим. Ота-онамнинг, ҳа, ҳар иккаласининг менга муҳаббатини қандай таъсир қиларди, деб кўп бора ўзимни саволга тутардим. Дадажонимнинг кўзларига боқганимда ўша ишонч, ўша меҳрни кўриб, дадам мени барибир, яхши кўришига ишондим. Қани айтинг-чи, шундай эътирофни кўриб қай бир киз бахтсизман, дейди?!

Бу номани ёзишдан мақсад дардимни дастурхон қилиш эмас, балки, оиладаги меҳр-оқибат, узок йиллик қадриятларнинг бардавонлиги, ота ва қиз, она ва ўғил муносабатларининг йўқолиб кетмаслиги тарафдориман. Ҳар бир фарзанд ота-онасининг, опа-инисини хуш кўрсин, ардоқласин, қадрласин дейман. Ҳар бир ота ўз қизи олдидаги бурч-вазифасини ҳеч қандай зарга алмашмасин. Уни вояга етказсин. Яхши-ёмон кунларида тоғдек суянчиғи, шаъни-обрўси бўлсин. Жойи келганда, фахр-ифтихор олқишлари остида қолсин. Кун келиб нури дийдаси оқ либос кийганида икки кафти узра кўзи тўла ёш билан оқ фотиҳа берсин. Унинг бахту иқболини кўриб умргузаронликда ҳаёт кечирсин.

Нилуфар АХМЕДОВА

ВАСИЯТНОМА ЁЗИБ ҚЎЙСАМ ЯХШИ БЎЛАРДИ

69 ёшдаман. Турмуш ўртоғим вафот этган. Ҳозир жияним қарамоғидаман. Эшитишимча, жиянимнинг меросхўр бўлишига қариндошларим қарши. Бироқ меҳрибон жиянимга васиятнома ёзиб қолдирсам, дейман. Васиятнома қай тартибда тузилишини тушунтириб ўтсангиз?

Дилбар ОППОҚОВА

Фуқаронинг ўзига тегишли мол-мулкни ёки бу мол-мулкка нисбатан ҳуқуқини вафот этган тақдирда тасаруф этиш хусусидаги хоҳиши васият дейилади. Васият шахсан тузилиши лозим, вакил орқали тузилишига йўл қўйилмайди. Васиятнома матни васият қилувчи томонидан ёзилиб, нотариусга шахсан тақдим этилиши, ёки унинг сўзларини нотариус ёзиб олинган бўлиши лозим. Васиятномани тасдиқлаб беришда васият қилувчидан унинг васият қилинаётган мол-мулкка бўлган ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатлар тақдим қилинмайди. Васиятномани жойи ва вақти кўрсатилган ҳолда ёзма шаклда тузилиши лозим. Ёзма шаклдаги васиятнома васият қилувчининг ўз қўли билан имзола-ниши, фамилияси, исми ва отасининг исми тўлиқ ёзилиши шарт. Агар васият қилувчи жисмоний нуқсонлари, касаллиги ёки саводсизлиги туфайли васиятномани ўз қўли билан ёза олмаса, унинг

илтимосига биноан, нотариус ҳозир бўлганида васият қилувчи ўз қўли билан имзолай олмаганининг сабаблари кўрсатилган ҳолда, васиятномага бошқа шахс имзо қўйиши мумкин. Бундай ҳолатда, нотариус Фуқаролик кодексининг 1128-моддасига асосан, васият қилувчининг ўрнига васиятномани имзолаган фуқарога мерос очилгунга қадар васиятноманинг мазмунини, унинг тузилиши, бекор қилиниши ёки ўзгартирилишига дахлдор унинг васият қилинаётган мол-мулкларни ошкор қилишга ҳақли эмаслигини тушунтиради ва бу ҳақда васиятнома матнида ва тасдиқловчи ёзувда қайд этади.

Васият қилувчининг илтимосига биноан, васиятномани тасдиқлашда гувоҳлар иштирок этиши мумкин. Бундай ҳолда васиятноманинг ҳар икки нусхасига бу ҳақда ёзиб қўйилади.

Паркент тумани ДНИ нотариуси Бахтиёр МАҲКАМОВ жавоб берди.

Ҳуқуқингизни биласизми?

ҲАДЯ ШАРТНОМАСИ

Холаларимдан бирининг моддий таъминотга эҳтиёжи бор. Ака-укалар келишиб, бўш квартирамиз ва енгил автомашинамизни унга тортиқ этмоқчимиз. Очиги, қонуний тарафдан муаммоларга дуч келмаслигимиз учун ҳадя шартномасини тузмоқчимиз. Айтинг-чи, ҳадя шартномаси қандай тузилади?

Аброр Мажидов,
Тошкент вилояти

Ҳадя шартномасига мувофиқ, бир тараф(ҳадя қилувчи) бошқа тараф (ҳадя олувчи) ашёни текинга мулк қилиб беради, ёхуд унга ўзига ёки унинг шахсга нисбатан мулк ҳуқуқи(та-лаби)ни беради ёки мажбуриятини олади ёхуд уни ўзи ёки унинг шахс олдидидаги мулкий мажбуриятдан озод қилади ёки озод қилиш мажбуриятини олади.

Бирон-бир шахсга ашёни ёки мулк ҳуқуқини текинга бериш ёки бирон-бир шахсни мулкий мажбуриятдан озод этишни ваъда қилиш(ҳадя этишни ваъда қилиш), агар ваъда тегишли шаклда берилган бўлса ва келажакда аниқ шахсга ашё ёки мулк ҳуқуқини текинга бериш ёки уни мулкий мажбуриятдан озод қилиш мақсади аниқ кўриниб турган бўлса, ҳадя шартномаси деб тан олинади. Шартнома предмети автотототранспорт воситалари бўлса, автотототранспорт воситаларини бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги битимларни тасдиқлаш қоидалари қўлланилади.

Ҳадяни ҳадя олувчига ҳадя қилувчининг вафотидан кейин топширишни назарда тутувчи шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий эмас. Ҳадя шартномасида ҳадя нарсаси аниқ кўрсатилиб қўйилган бўлиши шарт. Ашё, мулк ҳуқуқи ёки мулк мажбуриятдан озод қилиш шаклида ҳадя нарсасини аниқ кўрсатмасдан ўзининг мол-мулкни ёки мол-мулкнинг бир қисmini ҳадя қилиш ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди. Ҳадя олувчи ҳадя қилувчидан олдин вафот этган тақдирда, ҳадя қилувчининг ҳадяни бекор қилиш ҳуқуқи шарт қилиб қўйилиши лозим. Шартноманинг предмети қўчмас мулк бўлганда, қўчмас мулкларни бошқа шахсга ўтказиш ҳақидаги битимлар тасдиқлаш қоидалари қўлланилади, шартнома предмети автотототранспорт воситалари бўлса, автотототранспорт воситаларини бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги битимларни тасдиқлаш қоидалари қўлланилади. Нотариус Фуқаролик кодексининг 502 ва 510-моддалари мазмунини тушунтириб, бу ҳақда ҳадя шартномасини матнига ёзиб қўяди.

Зангиота тумани 13-сон ДНИ нотариуси Шухрат ЮСУПОВ жавоб берди.

ЁЗМА ШАКЛДА ҲАҚИҚИЙ

Кредит шартномаси ва гаров шартномаси қандай шаклда тузилади?

А. Нёматов,
Бухоро вилояти

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 745-моддасига кўра кредит шартномаси ёзма шаклда тузилиши шарт. Ёзма шаклга риоя қилмаслик кредит шартномасининг ҳақиқий бўлмаслигига олиб келади. Бундай шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 271-моддасига асосан, гаров тўғрисидаги шартнома ёзма шаклда тузилиши керак.

Ипотека тўғрисидаги шартнома, яъни қўчмас мулкларни (масалан, бино, иншоотлар, уй-жой, квартираларни), шунингдек, но-

тариал тасдиқлашни керак бўлган шартномага мувофиқ олинган мажбуриятларни таъминлаш юзасидан кўчар мол-мулкни(масалан, автотототранспорт воситаларини) ёки мол-мулкка бўлган ҳуқуқларни гаровга қўйиш тўғрисидаги шартнома нотариал тасдиқлашни шарт.

Ипотека тўғрисидаги шартнома тегишли мол-мулк ҳақида тузиладиган битимларни рўйхатдан ўтказиш учун белгиланган тартибда "Ергеодезкадастр" давлат қўмитаси ҳудудий бўлимига рўйхатдан ўтказилиши керак.

Ушбу қоидаларга риоя қилмаслик гаров тўғрисидаги шартноманинг ҳақиқий эмаслигини келтириб чиқаради.

Бухоро шаҳар 1-сон ДНИ катта нотариуси Дилобар БОЗОРОВА жавоб берди.

Бизда яхши бир анъана бор — ҳар бир авлод ўзининг етти аждодини билиб юриши керак. Бунда ота-боболар номуни, шаънига ҳурмат, уларнинг номи ва ўтмишини билиш, ўзигидан хабардорлик ҳисси, аждодларга муносиблик бурчи муҳассам. Ўз ўтмишидан хабардорлик инсонни камолот сари етаклайди, кўнгилда юртга содиқликни шакллантиради.

... У киши мендан овул қабристонини сўради. Кўриниши аллақандай ташвишли, ниманидир хотирлай олмаётгандек пешонаси тиришар, азобланарди. Унга ёрдам берсамми — йўқми деб бироз тараддудландим-да, кейин таваккал қилиб «юринг», дея имладим. Мозористон овулнинг қибласида, сойликка яқин жойлашганди. Секин ўша томонга одимларканмиз, ҳамроҳимнинг дардини билишга қанчалик қизиқмайин, ярасини янгилаб қўймай, деган маънода индамадим. У ҳам сирли қиёфада, кўнглини ёришни истамагандек бошини қуйи солган қўйи қадамни тезлатар, менинг оғиз жуфлаганимни кўриб кўзини ҳар ёнга олиб қочарди. Иккимиз қабристон дарвозасига етгач, у киши менга «Шу ерда кутиб туринг!» — деди-да, ортга аланлаганча ичкарига кириб кетди. Узоқ вақт ўша ерда кутдим. Ҳатто, ичимда ҳадик, шубҳа уйғонди... Кетсамми, десам, ваъда бериб қўйганман, аллақандай бир куч мени маҳкам тутиб турар, гўё ипсиз шу ерга боғлангандим... Тоқатим тоқ бўлиб йўлакка қараб юрдим. Дўппайган қабрлар устига кўктош ётқизилган, фақат саноклисида бундай белги йўқ эди. Шу пайт ноғохон ҳалиги мусофирга кўзим тушди: у қабристон оралаб нимадир қидирав, у ёқдан-буёққа саросар тентирар, ҳар бир кўктошга тикилиб қарарди. У энг томонга қараб юрди ва ерга эгилган бошини маъюс кўтарди. Нигоҳида аллақандай мунг зоҳир эди.

Унинг ранг-кути ўчганлигидан ажабланиб, бирор нима дейишини кутдим.

Ахийир, ўқисик товушда деди:
— Отамнинг гўрини тополмадим.
Дафъатан ичимда бир оғриқ уйғониб, этим жимирлаб кетди. Унинг кўзига ёш тўлди. Тишланиб сўзлади:
— Отам кулоқ қилинган, Сирдарёга кўчади ва ўша ерда бир муддат жон сақлайди. Тирикчилиги ҳам ўша ерда бўлади, онда-сонда ўз кишлоғига келиб, қариндош-уруғларидан хабар олиб туради. Шундай кўнларнинг бирида тўсатдан оғриб қолади. Сирдарёга ҳам кетолмай бир-икки ҳафталик йўталдан сўнг қийнала-қийнала вафот этади. Уни шу ерга яширинча дафн этишади ва дадамни чакиртиришиб, гўрига белги қўйишади. Мен ҳам болалик чоғларим бувамининг қабрини зиёрат қилишга келганман. Ўшанда дадам шундай деганди: «Отаннинг гўрини зиёрат қилиб тур! Ўтган-кетган пайтларинг кириб, тиловат қилсанг, руҳи шод бўлади».

У буваси гўрини тополмай баттар хуноби чиқар, кимдан ёрдам сўрашни билмай, атрофга аланларди.

— Бирор мўйсифид билмасмикан-а?

Мусофирни таниш оқсоқолниқига етакладим...

ЕТТИ ПУШТ

«Пушт» форсчада бел, ҳомий, ҳимоя маъноларини билдиради. «Пушти камар» ибораси эса, ота уруғини англатади.

...Маҳаллада суннат тўйи бўлди. Чолларга хизмат вазифаси менга юкланди. Бунинг ҳам ўз гаши бор — уларнинг кулгили хотираларини эшитиб завқланасиз, ҳаётини тажрибаларидан ўзингизга ибрат оласиз, хулоса чиқарасиз. Чойдан қарашсангиз, бас — бошқа нарсанинг кераги йўқ.

Лекин чой масаласи бироз муаммо, сабаби, чой меъёрида қайнатилмас, ҳузур қилмайсиз, куруқ чой ҳам одатдагидан кўпроқ солиниши керак. Уларга елиб-югуриб хизмат қиларканман, ноғохон бир чол тўхтатиб, дадамнинг исмини сўради. Мен дарров жавоб бердим. Кейин у киши бироз ўйланиб турди-да, фикрланди, деди:

— Абдуллабой кимнинг ўғли?
Айтдим. Шундан сўнг синчи назарда деди:

— Етти пуштингни биласанми?
«Ҳа», дедим бироз иккиланиб. Ҳаёлимни бир жойга жамлаб, «етти пушт-имни санашга тушдим. Дадам уларнинг хилма-хил услат ва фазилатларини айтиб, бизнинг кулоғимизга қуйгани боис, ҳар бири эсимда яхши сақланиб қолган. Тўртинчи отамга келганида чол гайриихтиёрий кулимсиради:

— Дониёрбойнинг улиман, дегин? Кўзима иссиқ қўриндинг, ишқилиб!

— У кишини танирмидингиз?
— Ҳа, танийман-да! Элас-элас эслайман, бизниқига кўноқлаб борган, улоқчи оти борийди!...

Чолнинг тезхотирлигидан қувониб кетдим.

— Ота-бовасини билмаган яхши-мас! Биз тарафга, Муллабулоққа борсанг, кўрасан, шу таёқнинг зарбидан нечасининг боши ишган. Етти аждодини билмаганим мана шу ҳасса билан ураман, аяб ўтирмайман. Каттама-кичикма, билмас, тамоми!

Бобо ҳассасини ерга енгил ўқталди. Мен унинг ҳаракатидан ҳайратланиб яна етти аждодимни санашга ўтдим...

МОЗИЙДАН САДО

Етти отани билиш фарзи қадим-қадимга бориб тақалади.

...Иброҳим пайғамбарнинг етти ўғлидан бири занжиларга ўхшаш, қопқора тусда дунёга келади. У сира ақларига ўхшамас, қилиқларю юриштириши ҳам бошқачалигидан пайғамбарнинг душманлари игво тарқатишади: «Боланинг отаси занжимикан? На отасига тортган, ва на онасига...».

Бола ўсиб улғайгани сайин одамларнинг гапларидан таъсирланиб, кўп мулзам бўлади ва, охир-оқибат, кўча-кўйга чиқмай қўяди. Бор гапдан хабар топган яқинлари қаттиқ хавотирга тушадилар ва, боладан яширинча, унинг ота-боболарини суриштира

бошлайдилар. Шоҳ ҳузурига етти иқлимдан муаррихлар чорланиб, бу масаланинг ечимини топиб бериш тайинланади. Тарихчилар мамлакатнинг шаҳару қишлоқларини кезиб, маълумот йиғишга тушишади. Орадан талай вақт ўтиб, улар ҳалиги масаланинг ечимини топишади.

Тарихий маълумотларда келтири-

Қ а д р и я т

— У ўтмиши, ота-боболари, уруғи, умуман, болалик чоғларини тамомила унутган киши. Бу — кўчма маънода, асли эса... қадимда асир тушган кишининг сочини қиртишлаб олиб, бошига туя терисини қоплаб ўзларига тобе қилишган. У хотирасидан маҳрум бўлган шахс, — деди Латиф җўрам болага қарата.

Албатта, гурунгда бу асарни ўқимаганлар ҳам бор эди, улар гап нима ҳақида бораётганини дастлаб тушунмадилар. Бироқ Латифнинг гапидан сўнг кулоқлари динг бўлди. Дўстим яна изоҳлашга ўтди:

— Собитжонни ёзувчи манкурт сифатида кўрсатади. «Ўликни қаерга дафн этишнинг нима аҳамияти бор? — дейди Собитжон вафот этган отаси васиятини унутиб». У Она Байит қабристонининг узоқлигини, қолаверса, у ерда янги аэродром қурилиши ишлари олиб борилаётганини рўқач қилади. Отасининг сўнгги илтимосини бажаролмаган ўғил — ўғилми?! Ота аждодлари кўмилган жойга дафн этилишини истаганди...

Орага сукут чўкди. Асардан келтирилган икки жумла ҳамма-ни чуқур ўйга чўмдирди. Чунки унда асрга татиғулик мавзу кўтарилганди.

БИР БЎҒИМ — ЕТТИ АВЛОД

Совчиликда етти пуштини сўраб-суриштириш одати бор. Элда бу қуйидагича аталади: 1 — фарзанд, 2 — невара, 3 — эвара, 4 — чевара, 5 — кабира, 6 — дувара, 7 — бегона... Номланишидан ҳам маълумки, еттинчи авлоддан сўнг авлод бегоналашади.

— Бир бўғим уч авлодни; авлод аждодлар ўзаги беш авлодни; бир бўғим насл-насаб эса етти авлодни ташкил этади, — деган маълумотни келтириб ўтади фольклоршунос Шомирза Турдимов «Шажара сабоғи» китобида. — Авлод фаол ва суст жараёни бошидан ўтказиши. Халқ фольклорига ҳам «Куч етти авлоднинг бало-қазолардан асрайди» ё «Қасам етти пуштинга уради» сингари жумлалар кўп учрайди...

Халқимизда келиннинг қайнота-қайнонаси, турмуш ўртоғи, қайсингилиси, умуман, оила аъзоларининг исмини айтиши одоб саналмайди. Баъзида тўсатдан айтиб юборса ҳам, дарров уэр сўрашади.

Кўшнимиз ўғлини уйлантирди. Келинчакни роса макташди. Чиройли, ақли экан. Бир-икки кун ўтиб қудқдан сув олаётганда учратиб қолдим. Ҳол-аҳвол сўрашгач, муддаога ўтдим.

— Неъмат бобо уйдаими? От ем емаяпти, шуни кўриб қўярми деб...

— Отам Чўянтепа кўни Самарқандга кетувди, ҳали қайтмади, — деди келинчак. — Иши битса, дарров қайтади.

Уйга келиб роса ўйландим: «Чўянтепа деган ҳам ҳафта кўни бор эканми?». Эҳтимол, тожикча ёки форсча шундай аталар деган фикр миямга келди-ю, аммо сўз соф ўзбекчага ўхшарди. Кейин онамга воқеани айтиб бердим.

— Кувёнинг бешинчи отаси Чоршанбой бўлган, — деди онам қулиб. — Бу келинчакка ҳам ота-да! Шунга ақли етганига қойил. Кимдан сўраб билдикан! Чоршанба кўни Чўянтепада бозор бўлади, шунинг учун кўнни улар шу ном билан атайдилар...

Келинчакнинг ақли расолиғига тан бердим...

О. ЖУМАОЕВ

ЕТТИДА РУҲИЙ ҚУВВАТ БОР

Дарвоқе, халқимизда етти сони билан боғлиқ анъана ва урф-одатлар бор. Етти сони қирк, йигирма бир, тўққиз, тўқсон тўққиз рақамлари сингари муқаддас саналади. «Етти ўлчаб, бир кес» ёки «Ёмондан қоровул қўйсанг, ёв етти бўлар» мақоллари баайни халқнинг шу сонларга бўлган ишончи, ихлосини кўрсатади. Шунга мўвофиқ, халқ ичида сонлар ирими-га хос анъаналар кўп: момолар бўй етган қизларга сочларини қирқ кокил қилиб ўришни тайинлашса, халқ оғзаки ижоди намуналарида асар қаҳрамонлари, алал-оқибат, қирқ кечаю қирқ кундуз тўй қилиб мурод-мақсадларига етади. Етти кун, етти қароқчи (Катта айик юлдуз туркуми), етти авлод — уларни билиш инсонга руҳий қувват бағишлармиш. Аждоднинг феъл-атвори кишига сингиб, уни гўё қўллаб-қувватлармиш, бало-қазолардан асрармиш. Бу анъаналар бир жиҳатдан кишини ўтмишдан хабардорликка ундаса, яна бир томондан, кишининг руҳиятига ижобий таъсир кўрсатади.

АСРГА ТАТИГУЛИК МАВЗУ

Чингиз Айтматов асарларини севиб ўқиймиз. Бунинг боиси уларда инсон қалби теран ифодалангани, жамият ҳаётининг энг мураккаб муаммолари юксак маҳорат билан қаламга олинганидир.

Гаштақда, одатдагидан фарқли ўлароқ, XX аср жаҳон адабиётининг етук вакили Чингиз оғанинг «Асрга татиғулик кун» романи хусусида баҳс-мунозара бўлди. Индамай эшитиб ўтирарканман, даврадагиларнинг фикри бир жойга жамланмас, романга ҳар ким ҳар хил баҳо берад, асосий гоя чеккада қолиб кетаётгандек туюларди.

Шунда орамизга қўшилиб қолган ёш бола сўради:

— Китоб нима ҳақида?

— Манкуртлик ҳақида, — деди барча баробар.

— Манкурт... ким? — деди бола ҳеч нарсга тушунмай,

ЧАҚАЛОҚ ҲИДИ

Мўъжиза

Дунёда энг киммат ва ажайиб исли атирлар рўйхати бор. Аммо ер юзиди яна шундай сас борки, унинг биргина ифориға бу каби атирларнинг миллиард донасини, неки ажиб ҳид борки, бори-борича алмашиб юбориш мумкин...

... Иш билан бўлиб, боз устига шаҳардалигим вадидан қишлоққа кам бораман. Яқинда Бахмалга борганимда онам неварасини эркалаб ўтирган экан. Юзларидан ўпа туриб: "Агар сенинг ҳидингдек атир бўлганида, фақат ўшандан сепиб юрган бўлардим", дея сўзларди. Онам мисолида барча оналарнинг меҳр-шафқатиға, халқимизнинг "данагидан мағзи ширин" нақлиға ишондим.

— Ҳа, ўғлим эшик олдида туриб қолдинг. Онаминг гапларидан хаёлларим тўзғиб кетди. Саломға шошилдим. Кўришдик. Ҳозиргина невараси билан андармон онам энди менга гирди капалак бўла бошлади...

Онам билан узоқ суҳбатлашдик.

— Болам, дунёда она алишмайдиған икки нарса

бор: ўз жигарбандининг ҳиди ва унинг овози, — дейди онам кулиб.

Ўйлаб қоламан: ростдан ҳам чақалоқ ҳидидан ифорлироқ нарса йўқми?

Жиянларим, укаларимни қучиб эркалаганимда мен ҳам шундай муаттар ҳидни туяман.

... Икки ёшли синглим оламдан ўтганида кийимларини ҳар куни бир марта ҳидлаб, яна тахлаб кўярдим. Уни жуда яхши кўрадим. Бир куни уни эслаб, уйга кирсам, акам ҳам кийимларини юзига босиб турганини кўрдим. Билдимки, уни ҳамма яхши кўрган. Ундан таралган ҳидларни ҳамма қумсайди. Бизни шунчалар энтиктирган ҳид, ўртаган соғинч онамни, отамни букиб қўйиши мумкинлигини ўшанда тушунганман.

... — Овқатингни нега емаяпсан, — дейди онам чой қуйиб.

Юрагим алланечук

бўлиб турганида овқат кетармиди?! Лекин онаминг кўнгли учун бир-икки чуқим ейман...

... Онаминг гапларини барча оналар тасдиқлашиға юз фоиз аминлигимнинг боиси Суйма момонинг (фарзанд нобуд бўлиши, касалликларга тез чалинишидан қўрқиб шундай исм қўйилган бўлса керак) гаплари бўлди.

— Шунча фарзанд, невар, эвара тарбиялаб бир нарсаға амин бўлдим, — дейди момо.

ДЎСТ ТОПИШНИ ЎРГАТИНГ

Психолог маслаҳати

Дўст ойнадир, дегани рост. Фарзандимиз дўстларига садоқатли, қалби очик бўлишида биз ота-оналар қандай хатоларға йўл қўймаслигимиз лозим?

Нодира АБРИЕВА, невропатолог:

— Бундай пайтда ота-оналарға фарзанд билан биргаликда дўстлик ва ростгўйлик ҳақида мультфильмлар кўриш ёки китоб ўқиш тавсия этилади. Шу билан бирга воқеалар, қаҳрамонларни мушоҳада қилиб бориш керак. Ёдда тутинг, бола тарбиясида оилавий аҳвол ҳам муҳим ўрин тутди. Агар ота-она меҳр ва ишонч билан муносабатда бўлса, фарзанд ҳам шундан ўрнак олишға уринад. Бола ўзидан каттароқларға эргашишни ёқтиради. Гарчи акаси у билан ўйнашни хоҳламаса-да, бола катталарнинг ёнида бўлишни хуш кўради. Албатта, бу ҳолатни дўстлик деб бўлмайди, бироқ ушбу босқич бола онги ўсиши учун муҳимдир. Мана шу онларда ота-она фарзанд билан бирга болалар майдончасига чиқишға вақт топиши мақсадға мувофиқдир. Уни тенгқури бор танишларниқига олиб боришға ҳам одатланиш, у ерда ўзи қабилар билан муомалада бўлиш ҳам фойдадан холи эмас.

Бола яқка ҳолатда ўйнашдан зерикади. Тўп-тўп бўлиб ўйнашни истаб қолади ва атрофига тенгқурларини тўплагша одатланади. Айнан шу пайтда фарзанд бошқалар билан муроса

қилишни, жомаанинг ҳақ-ҳуқуқларини инобатға олишни ўрганиши керак. Бунда ота-она унга ўз қизиқишиға мувофиқ, бошқаларнинг ҳам хоҳишларига қараб ўйнаш кераклигини ўргатиш керак. Мана шу ёшда болага ким ҳақиқий

дўст эканлиги, дўстлик нима учун зарур ва у нима билан ўлчаниши ҳақида тўлиқ ҳикоя қилиб бериш лозим. Бола дўстликни ҳис қилмасдан, садоқат ва оқибат деган тушунчаларни англамасдан туриб дўст бўлмаслиғи керак. Масалан, бундай пайтда мана бу ҳолатни қўллаш мумкин: "Болам, синфингда кимнингдир ручкаси йўқ, ёки қалами қолиб кетганда, албатта, сен ортиқчасини бериб тур", дейиш керак. Боланинг ўртоқлари турли ёшда бўлгани яхши. Қанчалик ўртоқларининг ёшла-

ри турлича бўлса, каттарганда боланинг одамлар билан муомаласи шунча яхши бўлади.

Мактабга эндиғина борган болаларда шахсий мавзуларда суҳбатлашиш бошланади: кино, китоблар ҳақида фикрлашади, сирларини бир-бирига ишониб айтишади. Ота-она шу ёшда дўстлари билан қандай муносабатда бўлганлиғи ҳақида фарзанди билан суҳбатлашиши боланинг тушунчасини кенгайтиради. Шунингдек, ота-она ўзининг мактабдош ўртоқлари, улар билан бўлган муносабат, ўртадаги совуқчиликлар ҳақида сўзлаб бериши лозим. Бола учун унинг ёшида ота-онаси қандай бўлганлигини билиш жуда қизиқарли. Фарзанднинг дўстона алоқаларини мустаҳкамлашда кўмаклашиш, мисол учун, унга ўртоқлариниқига меҳмонға боришға ёки меҳмонға олиб келишиға рухсат бериш даркор.

Шубҳасиз, бола уришади. Мана шу ҳолатларда ота-оналар уларни қўллаб-қувватлашлари зарур. Ота-она айни пайтда жуда эҳтиётлик билан иш тутуши керак. Негаки, бу ҳолатдаги қарор боланинг келажағи учун жуда муҳимдир. Унга ҳеч қачон уришиб қолган томонини ёмонламаслиқни тушунтириш, аксинча, ким ҳақ, ким ноҳақлигини аниқлаб, шунинг фарзандига кўрсата билиш лозим. "Ҳафа бўлма, ҳали ўзингга кўп дўстлар топиб оласан", деган гапни зинҳор айтиш керакмас. Чунки бола ҳар бир ўртоқларининг кадр-қимматиға етишни ўрганиши муҳимдир.

Латофат САЪДУЛЛАЕВА
тайёрлади.

СПОРТ...СПОРТ...СПОРТ...

ОЧ-2016 U-23:

Бугун финалчилар маълум бўлади

Бугун Қатарда давом этган йигирма уч ёшгача футболчилар ўртасида Осиё чемпионати-2016 турнирининг ярим финал учрашувларига старт берилди.

Унда турнир фаворитлари сифатида эътироф этилаётган ва чорак финал илк учрашувида Эрон термаси устидан ишончли ғалабаға эришган Япония олимпиячилари амалдаги мусобақа ғолиби Ироқ термаси билан куч синашади.

Мусобақа мезбони Қатар ўз муҳлислари кўз ўнгидида бу сафар анчайин жиддий рақиб Жанубий Кореяни мағлуб этиб, финал йўлланмасини қўлга киритишға ҳаракат қилиб кўради.

Поветкин: Кличко реванш жангида ўз хатоларини тўғрилайди

Супер оғир вазли боксчи Александр Поветкин украинлик Владимир Кличко ва WBA, WBO ва IBO версиялари бўйича жаҳон чемпиони британиялик Тайсон Фьюри ўртасидаги реванш жанги биринчи жангдан кескин фарқ қилишини таъкидлаб ўтди.

— Тайсон кичик Кличкони ҳақли равишда мағлубиятға учратган деб ҳисоблайман, аммо улар ўртасида реванш жанги бўлади, — дейди Поветкин BoxingSceneга нашриға берган интервьюсида. — Аминманки, Владимир ўз хатоларини тўғрилайди.

Эслатиб ўтамиз, Фьюри — Кличко реванш жанги май ойида ўтказилади. Бироқ ҳозирча аниқ сана ва жой расман маълум бўлганича йўқ.

Интернет манбалари асосида Ифтихор Сиддиқов тайёрлади

ЭЪЛОН!

Тошкент молия институти қошидаги академик лицей томонидан 2011 йилда Исроилов Шохруҳхўжа номиға берилган № L 121896-рақамли диплом йўқолганлиғи сабабли БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Муассислар: Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси, "Болалар ва оилаларни қўллаб-қувватлаш" ассоциацияси (Болалар жамғармаси) ва "Соғлом авлод учун" халқаро хайрия фонди

Тахририятға келган қўлғезмалар муаллифларға қайтарилмайди. Реклама материаллари мазмунини учун тахририят жавобгар эмас.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй. Босишға топириш вақти: — 15:00 Босишға топирилди: — 15:00

E-mail: oilavajamiyat@sarkor.uz

ISSN 2010-7609

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи:

Олимжон ЖУМАБОВ

Саҳифаловчи — Илҳом ЖУМАНОВ
Мусахҳиҳлар — Саидғани САЙДАЛИМОВ,
Қамола АДАШБОВЕВА

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент — 100000. Амир Темури кўчаси
1-тор кўча, 2-уй. Мўлжал: Олой бозори ёнида

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиғида
0169-рақам билан рўйхатға олинган. Буюртма
Г — 136. Формати А-3, ҳажми 2 табоқ. Адади
— 5966. Баҳоси келишилган нарҳда.

ОБУНА ИНДЕКСИ — 176

Қабулхона: (тел-факс) 233-28-20
Котибият: 233-04-35, 234-76-08

Web-site: oila-va-jamiyat.uz

1 2 3 4 5